View the original article

ВІЙНА

У полоні думка про рідних давала надію, а після обміну дізнався: дружина розлучилася і залишила без грошей

Галина Терещук

21 листопада 2026, 11:10



Павло Матіяш провів у російському полоні майже три роки

Офіцер Держприкордонслужби Павло Матіяш майже три роки був у російському полоні. Щоденні тортури, каже, витримав завдяки одній думці: вдома на нього чекають найдорожчі. Проте найважче випробування, згадує, пережив у перші хвилини на свободі, коли почув голос дружини і шокуючу відповідь, від якої світ перевернувся. Виявилось, що вже рік як був розлучений. Не зможе щодня обіймати свою донечку. А всі кошти, які надходили протягом трьох років полону, отримувала вже колишня дружина.

В інтерв'ю Радіо Свобода український військовослужбовець, а нині заступник начальника одного з відомчих санаторіїв Держприкордонслужби Павло Матіяш розповів про перебування у російському полоні та про те, що дає йому сили і віру сьогодні.

– Вже скоро два роки, як ви повернулися з полону. Чи відпустило вас все пережите?

– Мені здається, що це вже на все життя. Звісно, не так зараз, як було після обміну, коли я кілька місяців не міг спати. Тоді прокидався весь мокрий, тому що мені постійно здавалося, що все пережите – це сон. Вдома бачилося, що це все наснилось. А в полоні, навпаки, снився дім, а прокидався – знову камера і мене охоплював жах, що це все нереально, що зараз закінчиться і я знову прокинусь вдома.

Зараз буває, що періодично сниться і прокидаюся мокрим, бо ще й накриваюсь із головою. Роблю це автоматично, тому що в неволі нас морозили холодом і ми накривалися, щоб дихати під покривалом. А потім нам це заборонили, бо хотіли бачити наші обличчя.

Психологи кажуть, що для того, щоб більш-менш все минуло, потрібен час, еквівалентний часу в полоні. Але розумію, що це залишиться на все життя. І повністю, мабуть, не варто забувати.

Я був у зоні особливо суворого режиму. Ми там стояли з ранку до вечора, сидіти і до чогось притулитись не дозволяли. Вікна були зафарбовані, сонця взагалі не бачили.

Є різна категорія людей, із різним характером і морально-психологічним станом. Я намагався у такі важкі години стояння відволікатися у думках про плани, мріяв про майбутнє, згадував приємне. Ми нарахували приблизно по камерах, бо завжди були із заплющеними очима й нікого не бачили, що десь кожен четвертий із хлопців зійшов із розуму, бо не витримав допитів, катувань. Цим молодим чоловікам приносили щось пити, щоби були спокійними.

Я ніколи не думав, що заздритиму зекам. Адже вони знають свій термін, їм дають право на дзвінок, на передачі. Полонені не мають прав: завтра виведуть, закопають – і нічого нікому не буде, можливо, тіло передадуть Україні. Нам щодня казали: «Ні України, ні Києва немає, ви нікому не потрібні». У такий спосіб хотіли подавити наш морально-психологічний стан.



ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:
«Коновал». Російський медик, який систематично знущається над бранцями в колонії у Пакіно. «Схеми» знайшли його

У них завдання – щоб ми не повернулися або повернулися недієздатними, щоб знову не пішли захищати країну.

Хлопці поводилися по-різному. Був у камері хлопчина, який сів у кут і каже: «Ми всі помремо, нас ніхто не обміняє». Я не знаю, як мені Бог дав сили, але я до нього підійшов і сказав: «Сашо, йди сюди. Вставай!» Оскільки я трохи захоплююся автомобілями, то запропонував придумати для нього машину, яку приженемо йому. І побачив, що його потрохи відпустило, що все буде нормально, що його чекають удома. Так і трималися. Я намагався займати чимось хлопців: навчав молитов, розказував про свята, Святий вечір.

Жили просто надією: дім, сім'я, батьки – і мусиш витримати. Щодня пропонували нам російський паспорт. Нікого не засуджую. Були хлопці, в кого батьки, родина залишились на окупованій Росією українській території. Таких переселяли в окрему камеру, їх краще годували, не били.

Але я, скільки мене не приводили на допити, не зміг би взяти російський паспорт. Востаннє привели і кажуть: «Ну що, бери паспорт і йдеш на свободу». Я відповів, що ні, хочу додому. «Ну все, цього б*ндерлога більше до нас не приводьте, він не погодиться», і на прощання кинув: «Якщо виживеш, прийдеш додому, там твої ж тебе і вб'ють, бо підеш на війну». Я відповів, що готовий, аби тільки поміняли.



Павло Матіяш розповідає про перебування у російському полоні

– Те, що ви родом з Львівщини, вплинуло на те, що до вас жорстокіше ставились?

– Насправді це навіть словами не передати. Я можу розповісти відсотків 30 усього, що там відбувалося. І нічого не перебільшую, навпаки, можливо, навіть применшую.

Постійно водили у кімнату допитів – катівню. Звідти я повертався не на ногах, мене виносили. Завжди. Що вони тільки не вигадували: і за ноги підвішували, і струмом били, і собак нацьковували, ставили на розтяжку, спеціально били в пах, щоб ми більше не мали «б*ндерлогів». Оскільки я із західної області, то в їхньому розумінні у мене всі воювали за німців, я був на Майдані, брав участь у факельних ходах, навіть не знав, що це.

Били нещадно, стрибали по мені. Били навіть за «Криївку» у Львові, бо там нібито, як казали, «в меню «анатомія м...ля», якесь таке м'ясо». Я кажу: «Я не знаю, не чув, не їв, не був там». Тепер це для мене справа принципу – піти в «Криївку» і скуштувати це м'ясо.

Хлопцям зі східних областей було трохи «лайтовіше». А до мене постійно: «Звідки? «Западенець», зі Львова?». То це взагалі... Методи були різні – роздягали до трусів, я лягав і мене били по п'ятках дубиною. Тобто, на тілі ніби слідів не видно, але можна відбити все. Я приїхав з полону – 48 кг.

Зрозуміло, дуже їсти хотілося. Я згадував бабцю, яка розповідала про Голодомор, коли крихти збирали пальцями.



Павло Матіяш приїхав з російського полону – 48 кг

– А коли був момент, що ви відчули – все, не витримаю, що це вже межа фізичного болю, коли вже розумів, що втрачається найменший внутрішній спротив?

– Це було постійно під час найбільшого пресингу. Коли б'ють, я вже лежу і думаю: «Боже, я вже не можу». У мене таке враження було, що м'ясо від кісток відійшло від тих палиць. ФСБшники – це ж молоді хлопці, слідчі. Один сидить у телефоні і бавиться в якусь гру, а інший б'є. А я просто молю Бога, щоб пройшло більше часу між допитами, щоб я трохи відійшов, відновився.

Стоїш, а він б'є і б'є, вигадуючи нове: то скотчем підвісять, то ще щось. І коли стає настільки боляче, що думаєш: «Хай уже вб'ють, аби швидше скінчилося». А потім якось приволокли в камеру, відійшов і думаєш: «Ні, треба триматися, треба повернутися до сім'ї, до родини. Я ще молодий і мушу витримати».

Всі ставали там набожними. Навіть ті, хто не вірив у Бога, хрестилися, молилися, вчили молитви. Воно якось тримало.



Павло Матіяш на службі

– Але ж були, певно, думки: «Боже, а чому я це все терплю, чому на мене випало?»

– Звісно, були. Я потрапив у Маріуполь і встиг прослужити лише місяць, коли почалася повномасштабна війна. Все втратив: щойно тоді купив гарну машину, облаштував життя в Маріуполі – і все пропало.

Цей полон просто в голові не вкладається. Коли ми потрапили на Оленівку, а потім везли на «КамАЗах» три доби, весь замотаний скотчем, навколо ходять, б'ють, копають. Ні в туалет, нікуди... Потім «прийомка», вже всім відома, мене закинули в камеру, в шоці, нічого не розумієш. Думаю: може, я прокинуся і мине, бо як таке взагалі можливо в XXI столітті? Це щось нереальне.

І я часто запитував Бога: «Чому так? Чому зі мною?» Можливо, я за когось це все проходжу, терплю. Але на сьогодні я вважаю себе найщасливішою людиною.

– Чому?

– Я живий, здоровий, я вже вдома. Я переоцінив життя у свої 37 років. Тішуся елементарному, що можу сидіти, а не стояти. Просто: захотів – і сів, подивився у

вікно на сонце. У мене відчинені двері, пташки щебечуть, я собі зробив каву.

А коли сиджу десь за застіллям і стіл гнеться від смаколиків, то в мене сльози на очі накочуються. Тому що я знаю: мої побратими зараз там ділять той шматочок хліба, п'ють цю баланду – воду з капустою. Це важко. На жаль, хлопці ще там.





Зустріч Павла Матіяша із мамою після звільнення з російського полону

– Але ви кажете здоровий, пройшовши майже три роки фізичного насилля...?

– Коли вийшов із полону, то був дуже худий. І першочерговим завданням для мене було повернути форму. І тепер, коли мене «накриває» (а це буває у всіх), йду у зал і працюю «із залізом», спілкуюся із людьми. Звісно, я не повернув ту форму, що була колись, але відновився.

У мене була черепно-мозкова травма, вибили мені зуби. Але все пізнається в порівнянні. Я чомусь порівнюю себе з хлопцями, яким набагато гірше, і мені гріх жалітися. Дякую Богу. Бо взагалі не знаю, скільки разів він мене оберігав. На «Азовсталі» в Маріуполі бігли троє і двох снайпер убив, а я якимось дивом залишився живий. І так мільйон разів.

У полоні багато хлопців померло від інфекцій, від того, що почали гнити руки й ноги. Мене якось оминуло це настільки критично.

Наприклад, розкажу про річ, яка для мене була чимось абсурдно абсурдним, гіршою за допити і побиття. Це були банні дні. Що це означало? Видають у камеру (нас там шість чоловіків) шість одноразових станків для гоління. І цим станком наосліп мали поголити бороду і голову. Мила у «вєлікой» Росії не було. Ми голилися насуху, шкрябалися водою. Бувало, що давали господарське мило. Але ви собі не уявляєте. У мене дуже жорстке волосся. Я поголив бороду – все, цей станок «вмер», а треба ж і голову поголити. Бо, не дай Боже, залишиться хоч волосина – вони перевіряють, і за це мене били так, що на спині були гулі розміром із кулак.



ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Доктору Зло» з розслідування «Схем», який катував українських полонених у Мордовії, повідомили про підозру

І я чекав, поки всі в камері поголяться, щоб потім брати їхні станки. Стояв, рушник тримав у зубах, хлопці терли тими тупими станками. Вся голова порізана, крові – купа, а вони мене шматками паперу обліплювали, щоб не текло. І так щотижня. У середу зранку я не міг відірвати голову від подушки, бо сукровиця й кров – усе присохло. І я щовівторка благав Бога: «Зроби так, щоб це було останнє бриття, я не

витримаю наступного вівторка». І так три роки. Хоча проблеми не було дати машинку і підстригти під нуль. Але це було принципово – щоб ми чимось заразилися, щоб мучилися.

Нас гнали в баню і нацьковували собак, і били. Але зараз ми про це згадуємо з гумором.

Дехто з хлопців – ще в полоні, але більшість – тут. І ми спілкуємося. Це не можна порівняти ні з чим. Бо коли пройшов 2-3 роки такого полону, то це навіть не дружба протягом 30-40 років у цивільному житті.

Саме там проявлялося – хто є хто. У когось день народження, то віддавали шматочок хліба як подарунок. Це не порівняти з якимсь айфоном чи автомобілем. Це набагато дорожче! І ми зараз дуже близькі та згуртовані, робимо все можливе, щоб повернути інших хлопців.



ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Згадуватиму хлопців, які загинули там». Розповідь «азовця» «Карася», який пережив теракт в Оленівці

– Чи зрозуміли, чому ці методи катування і знущання мають таку живучість?

– Зрозумів, що це в них із дитинства, ще з садочка, зі школи так виховують. Якось нас два тижні не били, бо готувалися до інспекції. Коли вони стояли на шикуванні й мали прямий наказ не бити нас, то аж зубами скреготіли від злості! Вони настільки нас ненавидять, що це передати неможливо. За що? За те, що вони напали на українську землю, вбивають українські родини, руйнують міста і забирають території? Дай йому команду – він розстріляє, закатує, знищить.

Вони звикли, що ми були «під ними», разом із ними. А тут ми хочемо йти в Європу, хочемо трохи розвиватися й рости. Ми це робимо, а вони не можуть цього прийняти.

Я приїхав у Маріуполь на своїй «Мазді СХ-5», яку заробив чесно. А вони кажуть: «Ви там ніщеброди, де у тебе гроші на таку тачку? Ти – мародер, украв?» Я кажу: «Я не вкрав, я заробив». А вони чомусь переконані, що ми якісь жебраки, які не можуть їздити на кращих автомобілях, аніж «Жигулі».

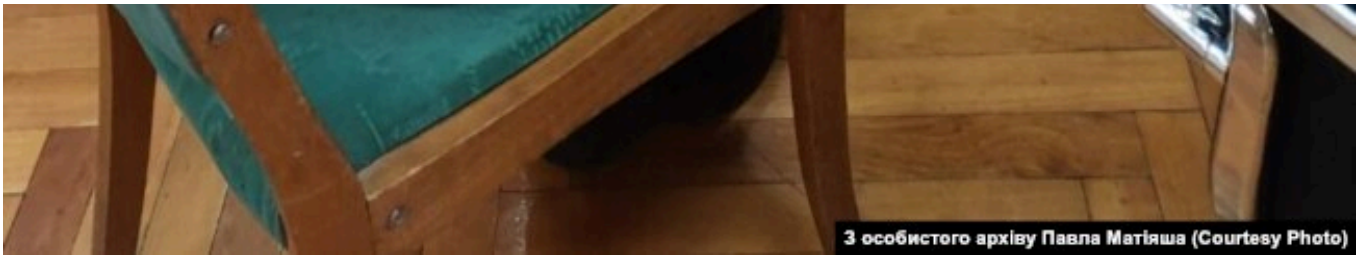
А коли була команда президента здатися в полон, то що вони робили? Забирали обручки, айфони. Боже, наскільки вони були щасливі! Телефонували радісні: «Ти представляєш, я тримісячну зарплату сьогодні отримав – відібрав у полоненого».

І кожне нове місце ув'язнення починалося з «прийомки» і їхніх віршиків. Вони примушували вчити: «Росія – матушка, Росія» або «Простіть нас, родные россіянє». Якщо до вечора не вивчив – б'ють і ти маєш розповідати. Не дай Боже, запнувся, значить, не знаєш. І в кожній зоні – свої закони. Оленівка, як виявилося, була ще дитячим садком, порівняно з тим, що чекало, коли нас порозвозили по російських тюрмах.

Все пройшли хлопці в полоні... А коли повертаються, буває, що сім'я не дочекалася, гроші виявилися витраченими, їх обдурили. Ні сім'ї, ні грошей.

І я говорю це з власного досвіду. За мене боролися тільки мама і сестра. Це максимально важко – починати все з нуля. Але у мене є руки й ноги, я собі зароблю. Мій товариш по полону казав: «Нас били три роки, то хай буде хоч якась компенсація, куплю собі машину чи житло». Комусь це допомагає перегорнути сторінку. А мені це, навпаки, болить.





Арттерапія після звільнення з полону

– Павле, а перший дзвінок після звільнення, коли ви дізналися, що дружина з вами розлучилась, як ви пережили цей удар?

– Мені ще пощастило, що в полоні я перебував у повному вакуумі і нічого цього не знав. Я жив думками про сім'ю, про те, як повернуся. Це мене й тримало.

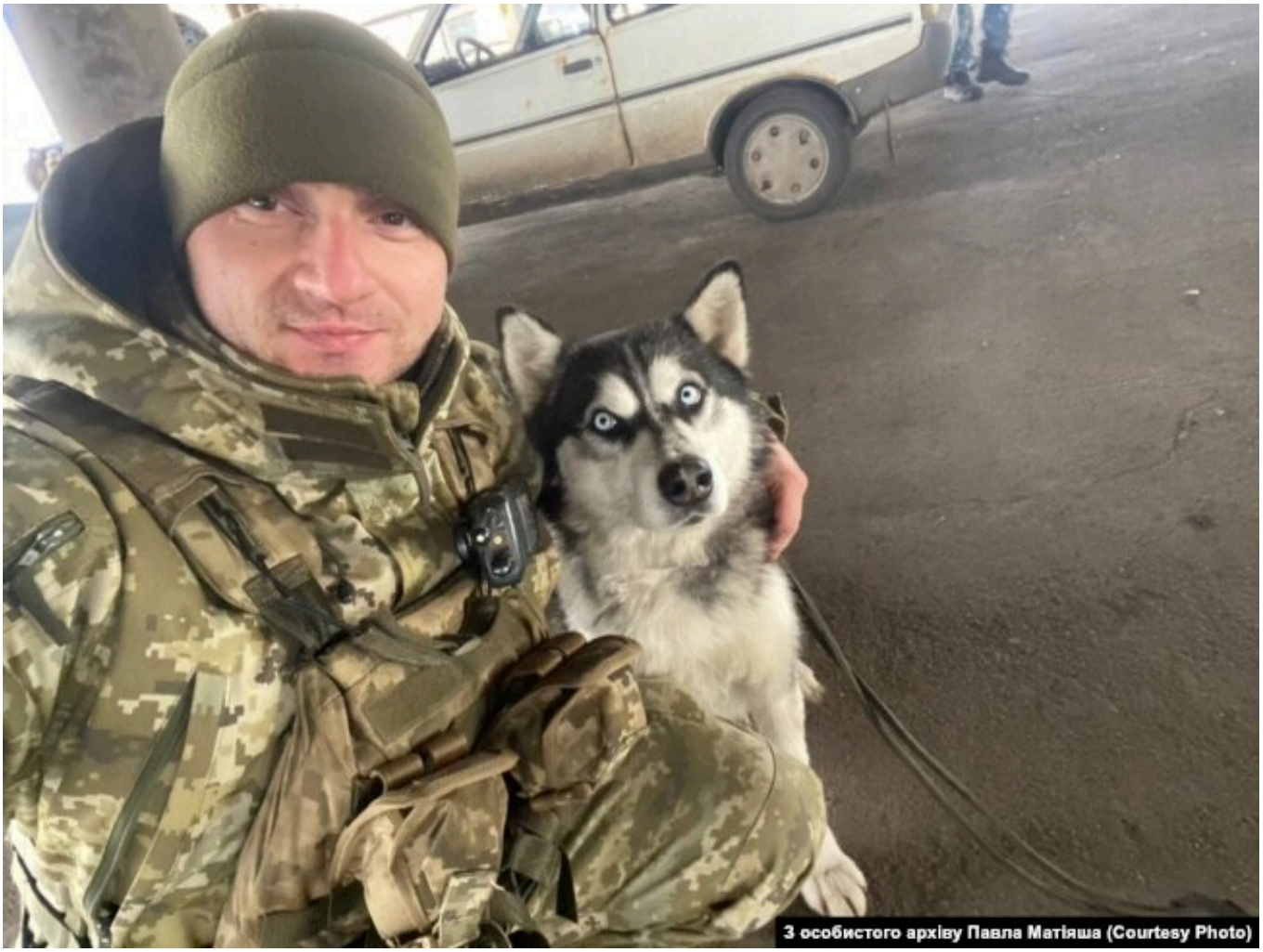
У день обміну вже в Чернігові, я попросив телефон, пам'ятав лише номер дружини і набрав: «Кохана, мене поміняли!» А вона каже: «У нас усе змінилося, подзвони сестрі, вона розкаже».

View the media content

Я дзвоню сестрі і чую: «Все нормально». Прошу все розповісти, що сталося. Виявилося, що вже був рік розлучений, що помер тато. Якби я дізнався про це там, у полоні, я не знаю, чи зміг би повернутися, чи витримав би це адекватно.

Не скажу, що мені зараз байдуже. Досі важко. Але у перші місяці взагалі не міг зрозуміти: для чого це все? Це вдарило сильніше, аніж полон і всі тортури.

Я щотижня намагаюся ходити на мітинги на підтримку полонених і безвісти зниклих. Я безмежно пишаюсь матерями, сестрами, жінками, які борються, чекають і, попри роки, не здаються. У мене просто сльози на очах від того, яка в них незламна сила. На жаль, у мене не так склалося, але я приймаю це як таке, що кожен у цьому житті несе свій хрест.



Павло Матіяш на службі до початку повномасштабної війни

– А скільки років ви прожили разом?

– Десять років…У нас донечка. Зараз хлопці виходять із полону, приїжджають на реабілітацію, бачать мене такого позитивного, у формі, і кажуть: «Павле, все класно, ти вдома». Але все пізнається в порівнянні.



Павло Матіяш під час реабілітації

– Ви працюєте з хлопцями під час їхньої реабілітації. Що найнеобхідніше після повернення з полону для людини?

– Це індивідуально для кожного. Найкраща реабілітація – бути поруч із родиною. Але бувають моменти, як у мене, що просто необхідно побути наодинці і це нормально.

Що б я порадив хлопцям? Щоб кожен переоцінив життя і зрозумів: якщо Бог дав шанс повернутися, значить, для чогось людина потрібна на цьому світі. Треба жити далі й не опускати руки. Навіть якщо склалося так, що сім'ї більше немає – життя на цьому не закінчується, треба боротися.

У мене є право на звільнення зі служби, але я маю понад 20 років вислуги і продовжую військову службу. Ми – або армія, або для армії. Я не можу просто звільнитися і сидіти, склавши руки, коли в країні війна і таке коїться.

View the media content

- Понад 95% опитаних українських військовополонених, які повернулися з російського полону, повідомили про систематичні катування та жорстоке поводження.
- Комісарка ООН і юристка, яка багато років працює з темою гендерно зумовленого насильства, **Врінда Гровер** раніше говорила, що російські військові систематично застосовують сексуалізоване насильство щодо українок і українців. «[Сексуальне насильство] є частиною ширшої скоординованої політики систематичних катувань з боку російської влади, яку ми в цьому контексті кваліфікували як злочин проти людяності».
- У червні 2026 року Росію внесли до «чорного списку» за сексуалізоване насильство, вчинене військовими щодо українок та українців. ООН верифікувала 310 таких випадків щодо військовополонених і незаконно затриманих цивільних жінок і чоловіків.
- Постійний представник Росії при ООН **Василь Небензя**, коментуючи це рішення, заявив, що нібито «ці випадки не піддаються верифікації» і не доводять системного характеру насильства.
- Свідчення слідчих, правозахисників і людей, які пережили насильство, свідчать протилежне.
- Росія офіційно вийшла з Європейської конвенції із запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Рішення набуло чинності 1 листопада 2026 року. Це означає завершення незалежного моніторингу російських місць несвободи з боку відповідного комітету Ради Європи, повідомила Радіо Свобода пресслужба Ради Європи.



ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Сексуалізовані тортури у полоні – це розроблена Росією зброя». Розслідування, підтримка жертв



ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«695 форм тортур, 186 місць утримання»: розслідувачі дізналися, де катують українських полонених



ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Шокером додавали, щоб була мотивація»: експолонений розповів про примус в'язнів до бійок у колонії РФ



Галина Терещук

В ефірі Радіо Свобода – з 2000 року. Закінчила факультет журналістики Львівського національного університету імені Франка. Маю досвід роботи на телебаченні і в газеті.

Україна | Суспільство | Війна

© Радіо Свобода, 2026 | Усі права застережено.